

Ղիաթէտտին Սուլթանը երբ իր եղբոր մէջ հալածական փախաւ հայկական թագաւորութեան սահմաններէն ներս, Լեւոն Բ. մեծ պատուով զինքը զիմաւորեց, և՛ ըսէ նշանաւոր Իպե-էյ-Պիտի պատմաբանը, իր «Սելճուքեան պատմութեան» մէջ, ուր կը գրէ հետեւեալ տողերը.

«Հայոց Լեւոն թագաւորը — մեծ պատուով և փառքով զիմաւորեց զինքը, ինչպէս մէկը՝ որ զոչալ ջուրի ծարաւցած է, և ինչպէս ծոմապահ՝ որ պայրամի ամսուն հասնիլ կը ցանկայ: Երբ աչքին ներկայացաւ Սուլթանին վրանը՝ ձիէն իջաւ, զնաց համբուրեց Սուլթանին ձեռքը, յարգանքով և մեծարանքով բաւեմաղթութիւններ ըրաւ...»:

Պէտք ենք միշտ գիտնալ թէ, օտար ազգերու մօտ Լեւոնի նման ազնիւ տիպարները հազուագիւտ են:

Լեւոն երկրորդ, իր կեանքի վերջին օրերուն, հանգիստ էր սրտով, որովհետեւ ընդարձակ պետութիւն մը պիտի ձգէր իր պատուական ազգին:

Հայկական թագաւորութեան սահմաններն էին. Արեւելքէն՝ Եփրատ գետը, Հիւսիսէն՝ Սալամանթա գետը, Արեւմուտքէն՝ Կալիկազնոս գետն ու Միջերկրականը, Հարաւէն՝ Միջերկրականն ու Սուլթան Սուն, որուն վրայ կը գտնուէին երեք գեղեցիկ քաղաք, Հոմիլիա, Այնթապ ու Խոսու:

Զօրաւոր ու բարեկարգ պետութեան մը հիմնադիրն եղած էր ան, ու առաջին անգամ ինքն էր որ եւրոպական յառաջադիմութիւնները մտցուցած էր Հայկական պետութեան մէջ:

Իրեն ժառանգ նշանակեց գեղեցիկ ու կիրթ Զապել դուստրը, որուն համար դաստիարակ կարգած էր Սիր Ատան մեծ իշխանը: Այս գիտնական իշխանը Սելեւկիայէն մինչեւ Կալսոնոսոս երկարող ընդարձակ գետիններուն վրայ, ունէր բազում բերդեր ու գաւառներ, որոնք իր անունով կոչուեցան «Աշխարհ Սիր Ատանայ»:

Հասած էր Լեւոնի մահուան օրը՝ 1219 թուականի Մայիս ամսոյ մէկը:

Լեւոն վարակուած էր «արքայացաւ»

ըսուած հիւանդութեամբ (Podagre), ու հիւանդ պառկած էր Սիս մայրաքաղաքին մէջ: Կաթողիկոսը, հայ իշխանները ու հայ մեծամեծները շրջապատած էին մահուան անկողինին շուրջ, ու դառնապէս կ'արտասուէին մահամերձ թագաւորին թանկագին կեանքը՝ որ մարելու վրայ էր:

Լեւոն արքան մինչեւ վերջին վայրկեանը խօսեցաւ անոնց հետ, ու կը խրատէր զիրենք որ համերաշխ ապրին, սէր ու միութիւն ունենան, ու միշտ հաւատարիմ մնան իրեն յաջորդին, որ իր դուստրը Զապելը պիտի ըլլար:

Ներսէս Լամբրոնացիին բարեկամ՝ Տէր Գրիգոր իմաստուն վարդապետը մօտեցաւ մահամերձ թագաւորին ու խոստովանեցուց զինքը, ու յետոյ իր շրթունքներուն մօտեցուց Սուրբ Հաղորդութեան Խորհուրդը՝ իրեն յետին թոշակ, ու հեռացաւ Լեւոնի քովէն:

Լեւոն փափաք յայտնած էր իր ձեռակերտ Ակներ վանքին մէջ թաղուելու: Պատմութեան մէջ քիչ թագաւորներու վիճակուած է նման խաղաղ ու փառաւոր մահ:

Անոր կեանքը փառքի ու յաղթանակներու շրջան մը եղած էր, իսկ մահը նուիրագործուած էր փառքերով, ու շրջապատուած իր սիրելիներով: Լեւոն հոգին աւանդեց Մայիս մէկին, Կիլիկիոյ դաւաւրազարդ ու ծաղկալիլ ամենասիրուն եղանակին, 1219 թուականին:

Նորին Սուրբ Օծութիւնը, վեհափառ Տէր Յովհաննէս կաթողիկոս՝ շրջապատուած հայ Արքեպիսկոպոսներով, Եպիսկոպոսներով, Վարդապետներով ու բազում քահանաներով որոնց կը հետեւէին հայ բոլոր իշխաններն ու սգակիր ժողովուրդը, կատարեց յուղարկաւորութեան փառաւոր հանդէսը, ու Լեւոն Մեծագործը թաղեց Սսոյ մէջ: Գերեզմանին վրայ կանգնեցին փառաւոր շիրիմ մը, բայց իր սիրտը պահեցին Ակներ վանքին մէջ, համաձայն մահամերձ արքային վերջին բաղձանքին:

Կիլիկիոյ ծանօթ պատմիչը հետեւեալները կ'աւանդէ Լեւոնի մահուան մասին.

«... Մինչդեռ էր թուական ՈԿԸ (1219)

պատահեաց ախտ հիւանդութեան թագաւորին Լեւոնի, ուստի և մեռան իսկ: Եւ մինչդեռ կենդանի էր, եկին առ նա իշխանքն իւր հանդերձ կաթողիկոսին Տէր Յոհաննիսի, և իրրեւ ծանեաւ զինքն թէ փոխելոց է յաշխարհէս, հրամայէր հանել զինքն ի Սսոյ՝ և տանել ճանապարհաւ Ակներոյն, զոր ինքն էր շինեալ, զի յորժամ մեռցի անդ տարեալ թագեացեն զնա: Եւ ի ճանապարհին կոչէր զամենեւեան և խրատէր զնոսա, անքակտելի մնալ ի սէր միմեանց, և արիագոյն՝ ի պահ աշխարհին, և անարատ հաւատ պահել տղայ դստերն իւրոյ Զապելի, զոր թողոյր ժառանգ տէրութեան իւրոյ:

«... Եւ ապա սկսաւ զելիցն իւր ի կենցաղոյս՝ հոգով ըստ պատշաճի, և զմարմինն հանգուցանել ի սուրբ ուխտն Ակ-

ներն: Եւ կոչէր զսուրբ վարդապետն Գրիգոր և խոստովանէր զյանցանս իւր, և դաւանէր զխոստովանութիւն ուղղափառ հաւատոյն. և ընկալեալ զհաղորդութիւն ի ձեռաց սուրբ վարդապետին՝ գոհանալով զՏեառնէ. և էր Մայիս ամսոյ մին:

«... Եւ իրրեւ փոխեցաւ ի Քրիստոս բարի խոստովանութեամբ՝ սահմանեցին այսպէս, զի հանցեն զփորոտին և տարցեն յԱկներն, և զմարմինն տարցեն ի Սիս, և տապանաւ հանգուցեն յեկեղեցւոյ իւրում: Որոյ ողորմեսցի Տէր Աստուած, և թողցէ զյանցանս նորա»:

Լեւոն Մեծագործը, իր խոհուն ու իմաստուն իշխանութեամբը, հայ ազգը պայծառացուցած էր ամբողջ երեսուն և երեք տարիներ:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱՐԿԱՐԻՆՅԱՆ

Նիկոսիա (Կիպրոս)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՅ ԱՐՁԱՅԵԱՆ ՄԸ

Ֆիլիքեցի. — Տարւոյս Մայիս 10ին Միլանոյի «Pro Patria» մարգագաշտին մէջ տեղի ունեցաւ Խտալիոյ թեթեւ դասակարգի ծանրութիւն բարձրացնելու ախոյեանութեան մրցումը:

«Pro Patria» մարգական խումբին մէջ, որ Խտալիոյ ամենագորաւոր խումբն է՝ և որ իր շարքերուն մէջ կը հաշուէ համաշխարհային ախոյաններ՝ կը գտնուի նաեւ Պ. Ստեփան Սրապեան, որուն յաղթութիւններուն լուրը ժամանակին հայ թերթերուն մէջ արձագանգ գտաւ:

Մայիս 10ին Պ. Ս. Սրապեան փայլուն արդիւնքով մը կը շահէր Խտալիոյ թեթեւ դասակարգի ծանրութիւն բարձրացնելու ախոյեանութեան տիտղոսը: Հայ մը ի յայտ բերաւ մեր ազգին Ֆիլիքեական ուժին կշիռը, իր ազգակիցներուն կուրծքը ուռեցնելով հպարտութեամբ:

Խտալիոյ նման երկրի մը մէջ, ուր մարմնակրթութիւնը իր պաշտամունքին հասած է՝ կարելի է դիւրութեամբ չափել այս յաղթութեան տարողութիւնը:

Հոն բազմութիւնը անկեղծօրէն ծափահարեց զանիկա և մրցակիցներ անոր ձեռքը սեղմեցին շնորհաւորելով անվիճելի յաղթանակ մը:

Եթէ չենք սխալիր՝ առաջին անգամն է որ Խտալիոյ ախոյեաններուն կազմին մէջ կը գտնուի Հայ մը, յանձին Պ. Ս. Սրապեանի:

Խտալիոյ թեթեւ դասակարգի ծանրութիւն բարձրացնելու նոր ախոյեան Պ. Ս. Սրապեան ծնած է Կէյվէյի Միջագիւղը 10 Յունուար 1908ին. նախկին սան Վենետիկոյ Միլիթարեան Հայրենաձնած է Կէյվէյի Միջագիւղը 10 Յունուար 1908ին մասնագէտ (Perito tessile) Միլանոյի Խտալական վարժարանէն:

Ահաւասիկ իր արդիւնքը. — աջ ձեռք՝ 77, 50 քիլոյ — ձախ՝ 77 քիլոյ — Զոյգ ժամանակով՝ 108, 50 քիլոյ: Մեր անկեղծ շնորհաւորութիւնները Պ. Ս. Սրապեանի:

Ա.